

8.6.2022

Valmiuslain tarkistaminen hybridiuhkien varalta

HE 63/2022 vp
Lausuntovastine

Vastineen kattavuus

- Vastineessa on huomioitu seuraavien valiokuntien lausunnot:
 - liikenne- ja viestintävaliokunta (LiVL 21/2022 vp)
 - perustuslakivaliokunta (PeVL 29/2022 vp)
 - sivistysvaliokunta (SiVL 13/2022 vp)
 - sosiaali- ja terveysvaliokunta (StVL 6/2022 vp)
 - talousvaliokunta (TaVL 27/2022 vp)
 - työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (TyVL 5/2022 vp)
- HaV:n lausunto ei vielä valmistunut vastineen antamishetkellä
- Lisäksi huomioitu kaikki PuV:n kuulemien asiantuntijoiden lausunnot, pl. ne valtiosääntöasiantuntijat, joiden kommentit jo huomioitu PeV:n lausunnossa.

Yleisiä huomioita lausunnoista

- Esityksen tarpeellisuudelle ja kiireellisyydelle lausunnoissa erittäin vahva tuki.
 - Sekä eduskunnan valiokunnat että lausunnonantajat (ml. turvallisuusviranomaiset) pitäneet laajasti välttämättömänä, että esityksen mukaiset valmiuslain muutokset säädettäisiin mahdollisimman pian.
- Valmiuslain jatkokehittämiselle/kokonaisuudistukselle lausuntojen perusteella selkeä tarve.
- Myös normaaliolojen lainsäädännön kehittämisen tärkeys nousi esiin useissa lausunnoissa.

Poikkeusolojen määritelmä (3 §:n 6 kohta)

Täsmennystarve

- PeV toteaa 3 §:n uudesta 6 kohdasta mm. seuraavaa:
 - ”Nyt ehdotetusta 6 kohdasta puuttuu poikkeusoloa kuvaileva konkreettinen ilmaisu, jollainen on esimerkiksi valmiuslain 3 §:n 1, 4 ja 5 kohdassa (aseellinen hyökkäys, suuronnettomuus, tartuntatauti).”
 - ”Ehdotetun 6 kohdan epätarkkuutta lisää kuitenkin vielä siinä käytettyjen käsitteiden laajuus.”
 - ”Valiokunta kiinnittää huomiota tältä osin myös siihen, että 6 kohdassa käytetään kolmea erilaista turvallisuus-käsitettä”
- ”[...] ehdotettua valmiuslain 3 §:n 6 kohdan poikkeusolomääritelmää on valtiosääntöoikeudellisista syistä vielä täsmennettävä. Poikkeusolojen olennaisen sisällön on ilmentävä täsmällisemmin määritelmäsäännöksessä ja sen piiri on rajattava koskemaan vain sellaisia laajakantoisia hybridiuhkia, jotka vakavuudeltaan rinnastuvat perustuslain 23 §:n vaatimukset täyttäviin muihin valmiuslain poikkeusoloperusteisiin. [...] Edellä ongelmallisiksi katsottuja käsitteitä, erityisesti avointa kriittisen infrastruktuurin käsitettä, on syytä pyrkiä välttämään.”

Poikkeusolojen määritelmä (3 §:n 6 kohta)

OM ehdotus

6) sellainen

- a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
- b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
- c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
- d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
- e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
- f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
- g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen

kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Muut muutosehdotukset (1/4)

Oikeusministeriö ehdottaa lisäksi seuraavia pykälää muutettavaksi HE:sssa ehdotettuun nähden:

- VL 5 §:n 2 momentin sanamuotoa täsmennetään PeV:n esittämällä tavalla.
- Väestön maksukyvyn ja toimeentulon turvaamista koskevaa VL 57 a §:ään ja tuen takaisinperintää koskevaa VL 131 a §:ää täsmennetään PeV:n lausunnon johdosta.
- VL 86 ja 87 § lisätään aktivoitavissa olevien toimivaltuuksien joukkoon.
- VL 109 § korjataan SiV:n esittämällä tavalla
- Liikkumisen ja oleskelun rajoittamista koskevan VL 122 c §:n sanamuoto korjataan HE:n perusteluja vastaavaksi.

Muut muutosehdotukset (2/4)

57 a §

Väestön maksukyvyn ja toimeentulon turvaaminen

Väestön välttämättömän maksukyvyn ja toimeentulon turvaamiseksi voidaan 3 §:n 3 ja 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ~~myöntää~~ myönnetään tukea jokaiselle, joka ei maksuliikenteen häiriön vuoksi voi käyttää varojaan välttämättömien hyödykkeiden hankkimiseen. Tuella on tarkoitus kattaa ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömät elintarvikkeet, lääkkeet ja muut vastaavat välttämättömät hyödykkeet. Tuki voidaan suorittaa maksusitoumuksena tai muulla vastaavalla menettelyllä. Tuki ei vaikuta oikeuteen saada muita etuuksia. Tuen takaisinperinnästä säädetään 131 a §:ssä.

[...]

Muut muutosehdotukset (3/4)

131 a §

Maksukyvyn ja toimeentulon turvaamiseksi myönnetyn tuen takaisinperintä

Edellä 57 a §:ssä tarkoitettu tuki peritään takaisin. Tukea myöntänyt viranomainen antaa takaisinperinnästä päätöksen. Takaisinperinnästä voidaan kuitenkin luopua joko kokonaan tai osittain, jos se katsotaan kohtuulliseksi eikä tuen maksaminen ole johtunut etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos maksettu määrä on vähäinen. Takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan takaisinperintää koskevan päätöksen antamisen jälkeen myös, jos takaisinperintää ei etuuden saajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa tai jos perinnän jatkamisesta aiheutuisi perimättä olevaan etuuden määrään nähden kohtuuttomat kustannukset. Takaisinperinnästä on luovuttava, jos se johtaisi toimeentulotuen tarpeeseen.

Muut muutosehdotukset (4/4)

122 c §

Liikkumis- ja oleskelurajoitukset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi

Edellä 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella tilapäisesti, enintään kahdeksi viikoksi kerrallaan, kieltää oikeus oleskella ja liikkua tietyllä paikkakunnalla tai sen osassa alueella taikka rajoittaa sitä, siltä osin kuin se on välttämätöntä yleistä järjestystä ja turvallisuutta erityisen vakavasti ja laajamittaisesti vaarantavan uhkan torjumiseksi tai tilanteen hallintaan saattamiseksi. Poliisi valvoo rajoituksen noudattamista.

Muita nostoja/huomioita

- OM:n käsityksen mukaan 3 §:n 6 kohdan poikkeusoloperusteen täsmentäminen ei aiheuttaisi tarvetta arvioida uudelleen siihen kytkettävä toimivaltuuksia suhteessa HE:ssa esitettyyn.
- OM korostaa jälleen, ettei muutoksella madallettaisi poikkeusolojen toteamisen kynnystä, vaan valmiuslaki olisi edelleen tarkoitettu vain vakavimpiin kriiseihin.
 - On selvää, että vain vakavasti otettava uhka voi johtaa valmiuslain käyttöönottoon.
- Rajavartiolaitoksen esittämä laaja uusi toimivaltuuskokonaisuus ei oikeusministeriön käsityksen mukaan liity vain käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen mukaisiin hybridiuhkatilanteisiin, vaan poikkeusoloihin yleensä.
 - Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia poikkeusoloissa arvioidaan laajemmin valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä.
- Lausunnoissa esitettiin paljon muitakin valmiuslain kehittämistarpeita, joiden tarkempaan arviointiin palataan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

KIITOS!

OIKEUSMINISTERIÖ

www.oikeusministerio.fi

Facebook: facebook.com/oikeusministerio
Twitter: [@oikeusmin](https://twitter.com/oikeusmin)

Käyntiosoite: Eteläesplanadi 10, Helsinki
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde: 029 516 001